

Írta: Králné Szabó Piroska

A PATRONÁLÁSRÓL

A gyermekvédelmi törvény életbe lépése óta az egyik legfontosabb változásnak a folyamatos szemléletformálást, és annak provokálását tartom. Ez az a folyamat, melynek a végén majd elkezd működni a törvény a hétköznapiakban is.

„A patronálás, patronáltatás hátrányai” című korábban megjelent cikket a szemlélet formálás szempontjából fontosnak tartom, és ezért vállalkoztam a tovább gondolására. Lényegi kérdést érint, az intézményes gyermekvédelem működését befolyásoló tényezőt.

A témát én a másik oldalról közelíteném meg. Mi a haszna a patronálásnak és, hogy van-e?

Ebben az értelemben a patronálás a civil társadalom bevonását jelenti a gyermekvédelmi rendszerbe. Külföldi szakmai tapasztalatok és a hazai tapasztalataim azt igazolják, hogy a szociális ellátás rendszere, aminek része a gyermekvédelem is, nem tud hatékonyan működni a társadalmi erők bevonása, segítése nélkül. Mikor erről a fajta patronálásról beszélek, akkor az angol nyelvterület volunteer mozgalmára gondolok, és nosztalgiával emlékezem pártfogó múltam társadalmi pártfogóira, vagy otthonvezető évem gyermekotthont patronáló közösségeire és segítőire.

Amikor a patronálásról gondolkodom, akkor ebben a társadalom felé való nyitás vezérel, nem pedig az attól való elzárás. Ami a kapun kívüli veszélyektől megvéd, az a helyzet ismerete, a problémák megoldására alkalmas készségek tára, a saját nyitottságom és szakmai biztonságom, ami annak a szakmai csoportnak az összességén alapul, akivel közösen dolgozom folyamatos, egymást segítő és egymást megbecsülő munkakapcsolatban. Mindezek alátámasztásához hadd idézzem Szöllösi Gábor cikkéből (Család, Gyermek, Ifjúság, 2001/1.) Sheafor és tsa-i munkájából azokat a tudásformákat, amelyek a szociális munkában az ehhez szükséges szakszerűséget biztosítják:

- megérzés, gyakorlati bölcsesség
- koncepció, konceptuális ismeret (általánosított elképzelés vagy megértés, amelyet az egyes esetekből szűrtek le)
- gyakorlati, illetve etikai elvek, másképp szakmai és etikai szabályok (hosszabb időn át kipróbált és a szakma közössége által irányelveként elfogadott cselekvési módok – elmélet (egymással összefüggő feltevések és koncepciók, melyek valamely jelenség magyarázatára tesznek kísérletet)
- elméleti orientáció (a szociális munkás számára eszközként szolgál a jelenség megértéséhez, és a változási folyamat lényegének értelmezéséhez)
- gyakorlati modell (nem ad részletes és mély magyarázatot a jelenségről, ellenben irányt és struktúrát ad a változási folyamathoz).

A társadalmi segítség, patronálás, a cikkben úgy jelenik meg, hogy kívülről jön, civil emberek megkeresik a gyermekotthont, és felajánlják a segítségüket. Ez egy jó helyzet, hiszen a gyermekotthonoknak a mindennapi élet rendezésében nagyon sok segítségre van szükségük. Gondolok itt a speciális szükségletű gyermekeknek a város másik végébe, iskolába kísérésétől, az egy-egy ünnepélyes alkalom megrendezéséig, az adományok felajánlásáig több mindenre.

A segítség okos elfogadása és felhasználása, ami a döntő pont, és ez az, ahol szemléletváltásra van szükség. Akkor tudok jól dönteni, hogy mire is használjam a felajánlott segítséget, ha van egy képem arról, hogy mit is akarok elérni, mi a célom azzal az

intézzel ahol dolgozom, hogy milyen szerepet tulajdonítok magamnak a gyermekek sorsának alakításában. Azt, hogy ebben a munkában ki miben kompetens, a gyermekvédelmi törvény elég jól meghatározza. Ha ezek között a határok között maradunk, már felesleges is beszélni a káros patronálásról, hiszen az egy „gyermeket kiközvetítő rendszer” törvényt sért, ezért eljárást kell, hogy maga után vonjon. Akkor következetesen mindenkinél számon kell kérni.

A társadalom felé nyitó és azt bevonó patronálásnál az intézmény falai kitágulnak, a gyerekek több lehetőséget kapnak. Ha egy vidéki lakóotthonban gondolkodunk, akkora falu közösségének tagjai lesznek, és ugyanúgy patronálják őket is, mint egymást. Ebben a folyamatban lehet, hogy valaki megszereti a nevelőszülőségét, kiképződik, és a már ismert gyermek nevelőszülője lesz, akinek a családjával is segítő kapcsolatban volt. A megismert gyermek nevelőszülőjévé válást én nem gondolom annyira rossznak, ha előtte a nevelőszülő megtanulja, hogy mire vállalkozik és megtapasztalja azt úgy, hogy előtte patronálja a gyermek vér szerinti családját. Az ilyen fajta egy-egy kivételes esetnek másodlagos hozadéka lehet, hogy a társadalom megismeri a „saját bőrén” a nevelő-szülőséget, a segítségnek ezt a módját, és többen fognak jelentkezni erre a feladatra. Feltehetően ők tudatosabbak lesznek a motiváció szintjén, hogy miért is szeretnének nevelőszülők lenni. Kevesebb lehetne az „én”-nel kezdődő mondat, és több a „mondják meg miben segíthetek”.

A patronálás lényege az ügy patronálása, amin belül lehet, hogy egy-egy gyermeket vagy egy-egy családot segít a patronáló, de nem a saját igényeit, érdekeit, érzelmi hiányait pótolandó, hanem a gyermekvédelem céljának megfelelően azért, hogy a gyermek családi biztonságát, kapcsolati-kötődési állandóságát visszaépítse a gyermek megmaradt lehetőségeit maximálisan figyelembe véve. (Ez az a gondolatsor, aminek a végén a testvérkapcsolatok megőrzése, keresése és ápolása van, nem pedig a „de hát nem tudnak egymásról!” megjegyzéssel, annak semmibe vétele. De ez egy másik cikk témája lehetne, előzményként azért annyit, hogy egy testvér a másik gyermek számára, ha körültekintően vezetik be, ajándék).

A patronálás tehát a szociális gondoskodás egyik alappillére lehetne hazánkban is. A patronálókat a részfeladatok szakembereivé kell kiválasztani és kiképezni.

A kiválasztás beszélgetéssel, megfigyeléssel és megismeréssel, sohasem pszichológiai teszteléssel kell, hogy történjen. A kiválasztás az a folyamat, amelyben az első perctől kezdve elfogadom és bevonom a jelentkezőt a munkába miközben figyelem, hogy miben tud majd segíteni, milyen munkára alkalmas.

A másik kulcsszó a kiképzés, ami nem jegyzetelős, vizsgáztatós ismeretátadást jelent, hanem az együtt dolgozást, a módszerek gyakorlati bemutatását, ami a patronáló által hozott tudások aktuális helyzetre való alakítása.

Ebben a munkában a patronálóval való folyamatos kapcsolattartás ugyanolyan fontos, mint a munkatársakkal. Lehet, hogy ez többletmunkának tűnik (egyébként nem az) a mennyiség szintjén, de a patronálás a minőségről szól. A több, ugyanazt az esetet segítő ember több lehetőséget jelent a gyermek sorsának rendezése felé.

A továbbképzés része a közösség szakmai életében való részvétel is, amikor meghatározott időközönként a szakemberek és az önkéntesek közös szakmai fórumokon beszélgetnek közös sikereikről és problémáikról, egyenrangúan és szemlélet-egyeztetően. A másodlagos nyereség itt is megjelenik, mint az intézmény szakmai életének tudatos tervezése, mivel ez a patronálók képzésének fontos része.

Az 1980-as években, amikor még a Fővárosi GYIVI-ben működtek a fiatalokkal foglalkozó pártfogó felügyelők, talán el sem tudták volna végezni a munkájukat az

önkéntesek segítségével, akik családokat gondoztak, gyermekeket látogattak börtönben, munkahelyeket kerestek. Még egyszer köszönet érte.

A patronálásban vannak saját tapasztalataink is, csak a helyére kell, hogy kerüljenek a dolgok.

Ezért beszéljünk róla.